

Élelmezésünk jövője

Hogyan készüljünk többféle lehetséges jövőre helyi élelmiszerrendszerekben?

Benedek Zsófia

Tudományos főmunkatárs, ELTE KRTK és Kislépték Egyesület

ELTE
EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

K | R Közgazdaság - és Regionális
T | K Tudományi Kutatóközpont

A várható jövő befolyásolja a ma döntéseit

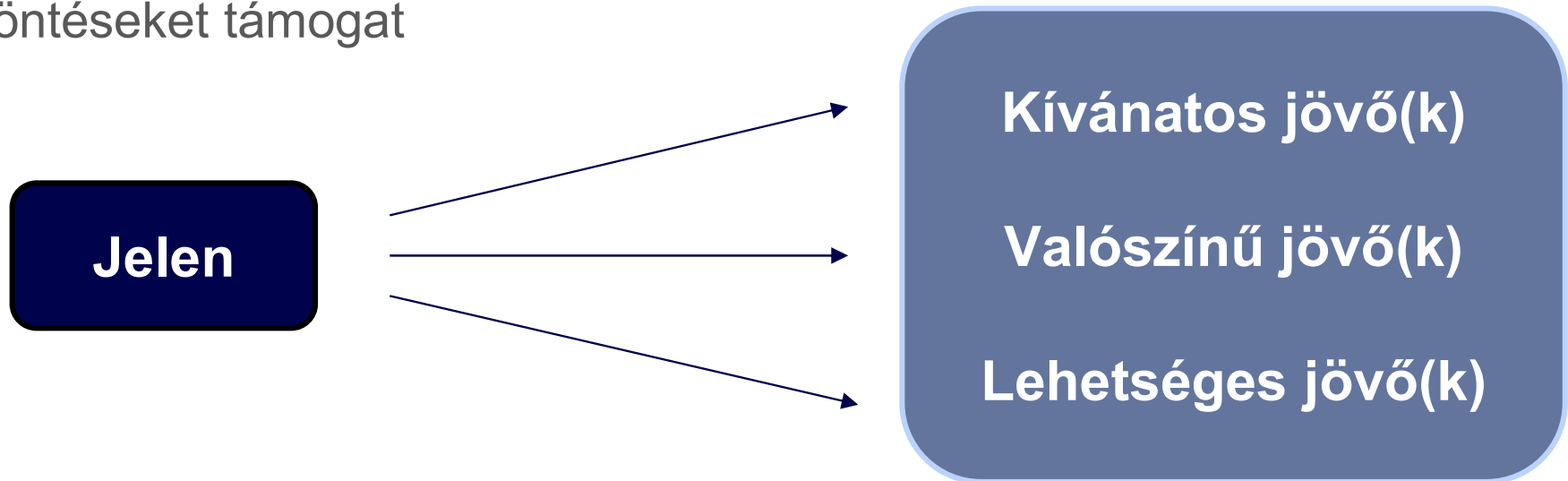
- klímaváltozás és termelési kockázatok
- árak, energia, inputok, munkaerő
- változó fogyasztói szokások
- szabályozási és piaci bizonytalanság
- bizalom, közösség, helyi kapcsolatok szerepe

Mi lesz? vs. Mire kell felkészülnünk?

- nem egyetlen biztos jövőt keresünk
- több lehetséges pályával számolunk
- ugyanaz a változás más szereplőknek mást jelenthet
- a helyi szereplők saját mozgástere is fontos
- a cél: jobb mai döntések bizonytalan környezetben

A foresight (előrettekintés) strukturált felkészülés

- nem jósol
- több lehetséges jövőt vizsgál
- segít felismerni vakfoltokat
- cselekvési tereket azonosít
- mai döntéseket támogat

A FOSTER-ben közös gondolkodási eszközöket próbáltunk ki

- Horizon Europe projekt, 2022–2026
  - élelmiszerrendszer-szemlélet
  - foresight / előretekintés
  - helyi, változást kezdeményező szereplők bevonása
  - tudás és gyakorlat összekapcsolása
-
- Forgatókönyvek: strukturáltan összeállított, koherens jövőképek

Hogyan készültek a 2040-es forgatókönyvek?

Klíma
Technológia
Pénz
Szabályok
Értékek

Minden fontos
tényezőre több
lehetséges jövő

Közérthető,
hétköznapi
forgatókönyvek
2040-ig

Adatok
Statisztikák
Modellek
Hírek

Közös
válogatás:
• gazdák
• kutatók
• ...

Mi fér meg
egymással?

Mit tehet egy
gazda, egy
szervező vagy
egy
önkormányzat
- már ma?

Hat lehetséges működési környezet 2040-re

Kereskedelmi
szövetségek és
puha szabályozás

Zöld helyi és
regionális
ökoszisztémák

Lassú zöld
növekedés,
kerülőutakkal

Sokkok egyesítik
Európát egy
növekedés utáni
jövőben

Elhúzódó recesszió,
renacionalizáció

Nincs közös
felelősség

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Kék – kereskedelmi szövetségek és puha szabályozás	Erősebb fenntarthatósági elvárások, szigorúbb EU-s normák, magasabb árak, tudatosabb fogyasztás, rés piacok	A kosárközösség tudja világosan megmutatni, mitől értékes a helyi termék	Hiteles kommunikáció, átláthatóság, fogyasztói edukáció
l-bolya – zöld helyi és regionális ökoszisztémák	Erős helyi-regionális rendszerek, átláthatóság, bizalom, valódi költségek, részvételi garanciák, szezonális és körforgásos logika.		

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Kék – kereskedelmi szövetségek és puha szabályozás	Erősebb fenntarthatósági elvárások, szigorúbb EU-s normák, magasabb árak, tudatosabb fogyasztás, rés piacok	A kosárközösség tudja világosan megmutatni, mitől értékes a helyi termék	Hiteles kommunikáció, átláthatóság, fogyasztói edukáció
lbolya – zöld helyi és regionális ökoszisztémák	Erős helyi-regionális rendszerek, átláthatóság, bizalom, valódi költségek, részvételi garanciák, szezonális és körforgásos logika	A kosárközösség váljon szervező infrastruktúrává	Partnerségépítés; részvételi minősítés; termelői együttműködések

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Kék – kereskedelmi szövetségek és puha szabályozás	Erősebb fenntarthatósági elvárások, szigorúbb EU-s normák, magasabb árak, tudatosabb fogyasztás, rés piacok	A kosárközösség tudja világosan megmutatni, mitől értékes a helyi termék	Hiteles kommunikáció, átláthatóság, fogyasztói edukáció
Ibolya – zöld helyi és regionális ökoszisztémák	Erős helyi-regionális rendszerek, átláthatóság, bizalom, valódi költségek, részvételi garanciák, szezonális és körforgásos logika.	A kosárközösség váljon szervező infrastruktúrává	Partnerségépítés; részvételi minősítés; termelői együttműködések
Zöld – lassú zöld növekedés, kerülőutakkal	Haladó, de egyenetlen zöld átmenet; szabványok, vállalati felelősség, civil nyomás; töredezett fogyasztói igények; társadalmi egyenlőtlenségek		

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Kék – kereskedelmi szövetségek és puha szabályozás	Erősebb fenntarthatósági elvárások, szigorúbb EU-s normák, magasabb árak, tudatosabb fogyasztás, rés piacok	A kosárközösség tudja világosan megmutatni, mitől értékes a helyi termék	Hiteles kommunikáció, átláthatóság, fogyasztói edukáció
Ibolya – zöld helyi és regionális ökoszisztémák	Erős helyi-regionális rendszerek, átláthatóság, bizalom, valódi költségek, részvételi garanciák, szezonális és körforgásos logika	A kosárközösség váljon szervező infrastruktúrává	Partnerségépítés; részvételi minősítés; termelői együttműködések
Zöld – lassú zöld növekedés, kerülőutakkal	Haladó, de egyenetlen zöld átmenet; szabványok, vállalati felelősség, civil nyomás; töredezett fogyasztói igények; társadalmi egyenlőtlenségek.	Alkalmazkodás a változó elvárásokhoz (fenntarthatóság, megfizethetőség, kényelem)	Rugalmas szervezés; fogyasztói szegmensek megértése; különböző kosárméretek/árszintek; visszajelzési rendszer

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Piros – sokkok és poszt-növekedési alkalmazkodás	Klíma- és geopolitikai sokkok, erőforrás-szűkösség, kevesebb és drágább áru, regionálisabb kereskedelem, diverzifikáltabb termelés	Készülni kell ellátási zavarokra, termésingadozásra, ármozgásokra	Kockázatkommunikáció; termelői diverzifikáció; alternatív beszállítói kör; előrendelés; közös kockázatviselési logika
Sárga – recesszió, nacionalizáció	Gazdasági bizonytalanság, protekcionizmus, ellátási zavarok, visszafogott költés, kiskerti és önellátási logikák erősödése		

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Piros – sokkok és poszt-növekedési alkalmazkodás	Klíma- és geopolitikai sokkok, erőforrás-szűkösség, kevesebb és drágább áru, regionálisabb kereskedelem, diverzifikáltabb termelés.	Készülni kell ellátási zavarokra, termésingadozásra, ármozgásokra	Kockázatkommunikáció; termelői diverzifikáció; alternatív beszállítói kör; előrendelés; közös kockázatviselési logika
Sárga – recesszió, nacionalizáció	Gazdasági bizonytalanság, protekcionizmus, ellátási zavarok, visszafogott költés, kiskerti és önellátási logikák erősödése	Erős helyi beágyazottságra és alacsonyabb belépési küszöbre lesz szükség (megfizethetőség)	Költségtudatos működés; közösségi munka; egyszerű logisztika; helyi termelői–fogyasztói kapcsolatok; alapélelmiszer-fókusz

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Piros – sokkok és poszt-növekedési alkalmazkodás	Klíma- és geopolitikai sokkok, erőforrás-szűkösség, kevesebb és drágább áru, regionálisabb kereskedelem, diverzifikáltabb termelés.	Készülni kell ellátási zavarokra, termésingadozásra, ármozgásokra	Kockázatkommunikáció; termelői diverzifikáció; alternatív beszállítói kör; előrendelés; közös kockázatviselési logika
Sárga – recesszió, nacionalizáció	Gazdasági bizonytalanság, protekcionizmus, ellátási zavarok, visszafogott költség, kiskerti és önellátási logikák erősödése.	Erős helyi beágyazottságra és alacsonyabb belépési küszöbre lesz szükség (megfizethetőség)	Költségtudatos működés; közösségi munka; egyszerű logisztika; helyi termelői–fogyasztói kapcsolatok; alapélelmiszer-fókusz
Fekete – nincs közös felelősség	Ár és elérhetőség dominál; gyenge bizalom a tudományban és intézményekben; vállalati dominancia; alacsony közösségi felelősség		

Forgatókönyv	Működési környezet	Mire készítsem fel ma a kosárközösséget?	Hasznos tudás, készség, erőforrás
Piros – sokkok és poszt-növekedési alkalmazkodás	Klíma- és geopolitikai sokkok, erőforrás-szűkösség, kevesebb és drágább áru, regionálisabb kereskedelem, diverzifikáltabb termelés.	Készülni kell ellátási zavarokra, termésingadozásra, ármozgásokra	Kockázatkommunikáció; termelői diverzifikáció; alternatív beszállítói kör; előrendelés; közös kockázatviselési logika
Sárga – recesszió, nacionalizáció	Gazdasági bizonytalanság, protekcionizmus, ellátási zavarok, visszafogott költség, kiskerti és önellátási logikák erősödése.	Erős helyi beágyazottságra és alacsonyabb belépési küszöbre lesz szükség (megfizethetőség)	Költségtudatos működés; közösségi munka; egyszerű logisztika; helyi termelői–fogyasztói kapcsolatok; alapélelmiszer-fókusz
Fekete – nincs közös felelősség	Ár és elérhetőség dominál; gyenge bizalom a tudományban és intézményekben; vállalati dominancia; alacsony közösségi felelősség.	A bizalom fenntartása fontos lesz. A helyi minőség könnyen elit termékké válhat - tudatos hozzáférési stratégia kell	Bizalomépítés személyes találkozásokkal; átlátható árképzés; egyszerű, ellenőrizhető információk; szolidáris kosármodellek

Mit gondoljon át egy REL-szervező?

Kérdés	Miért fontos?
Mennyire függünk néhány termelőtől, helyszíntől, csatornától?	sérülékenység
Van-e tartalék a rendszerben?	alkalmazkodás
Kihez jutunk el, és ki marad ki?	társadalmi hozzáférés
Mennyire erős a bizalom?	ellenállóképesség
Van-e közös stratégiai nyelvünk?	együttműködés

A jövőálló helyi élelmiszerrendszer: képességek együttese

A jövőről való gondolkodás helyi ügyekhez kapcsolódva válik használhatóvá

- a Pannon Helyi Termék / Pannon térségi együttműködés példája
- meglévő bizalmi hálózat
- közös műhelymunka
- problémafeltárás, stakeholder mapping, backcasting
- célok tisztázása és felgyorsuló gyakorlati lépések

Mire készülünk együtt?

- Milyen jövőre készülnek ma a helyi élelmiszer-hálózatok?
- Hol van valódi mozgásterünk termelőként, szervezőként, intézményként?
- Mit érdemes most elkezdni, hogy 5–10 év múlva erősebb legyen a helyi élelmiszerrendszer?